

UNIVERSITATEA “POLITEHNICA” DIN BUCUREȘTI

ȘCOALA DOCTORALĂ ETTI-B

Nr. Decizie ..... din .....

TEZĂ DE DOCTORAT

Contribuții la dezvoltarea și implementarea rețelelor
definite prin programe soft

Contributions to the development and
implementation of Software-Defined Networks

Doctorand: **Ing. Liviu-Alexandru STANCU**

Conducător de doctorat: **Prof. Dr. Ing. Simona HALUNGA**

COMISIA DE DOCTORAT

Președinte	Prof. Dr. Ing. Gheorghe BREZEANU	de la	Univ. “Politehnica” din București
Conducător de doctorat	Prof. Dr. Ing. Simona HALUNGA	de la	Univ. “Politehnica” din București
Referent		de la	Univ. “Politehnica” din București
Referent		de la	Univ. “Politehnica” din București
Referent		de la	Univ. “Politehnica” din București

București 2017

Muṭumiri

Cuprins

Mulțumiri	iii
Lista tabelelor	vii
Lista figurilor	viii
Lista abrevierilor	x
1 Introducere	1
1.1 Prezentarea domeniului tezei de doctorat	1
1.2 Scopul tezei de doctorat	1
1.3 Conținutul tezei de doctorat	2
2 Introducere în rețelele definite prin software	5
2.1 Istoria și evoluția SDN	5
2.1.1 Istoria SDN	5
2.1.2 Evoluția SDN	9
2.2 Standardizarea SDN	18
2.2.1 Open Networking Foundation	19
2.2.2 IETF	21
2.2.3 ETSI	22
2.2.4 ITU-T	23
2.3 SDN în contextul rețelilor actuale	23
2.3.1 SDN în centrele de date	24
2.3.2 SDN în rețelele hibride	25
2.3.3 Studii de caz. Implementări. Experimente în rețele de producție	25
3 SDN în contextul rețelilor de transport fără fir	27
3.1 Modelul informațional pentru microunde - ONF TR-532	27
3.2 Modelul informațional de bază - ONF TR-512	27
3.3 Protocolul NETCONF	27
3.4 Alegerea unui cadru pentru serverul NETCONF	27
3.5 Arhitectura demonstrațiilor de concept WT SDN	27
4 Mediatorul cu valori implicite (DVM) - prima versiune	29
4.1 Arhitectura	29
4.2 Implementarea	29
4.3 Folosirea în contextul demonstrațiilor de concept	29

5	Mediatorul cu valori implicite (DVM) - a doua versiune	31
5.1	Arhitectura	31
5.2	Implementarea	31
5.3	Folosirea în contextul demonstrațiilor de concept	31
5.4	LINC-WE. Integrarea cu <i>mininet</i>	31
6	Simulatorul rețelelor de transport de date fără fir (WTE)	33
6.1	Arhitectura	33
6.2	Implementarea	33
6.3	Folosirea în contextul demonstrațiilor de concept	33
7	Rezultate și discuții	35
7.1	Evaluarea soluțiilor propuse	35
7.2	Comparație între WTE și alte abordări	35
7.3	Demonstrarea cazurilor de utilizare cu ajutorul WTE	35
8	Concluzii	37
8.1	Rezultate obținute	37
8.2	Contribuții originale	37
8.3	Lista contribuțiilor originale	37
8.4	Perspective de dezvoltare ulterioară	37
	Bibliografie	39

Lista tabelelor

Lista figurilor

2.1	Arhitectura SDN și abstractizările fundamentale [2]	12
2.2	Nivelurile rețelelor definite prin software	13
2.3	Implementarea SDN în contextul rețelelor actuale [25]	23

Lista abrevierilor

BBF	BroadBand Forum
DVM	Default Values Mediator
ETSI	European Telecommunications Standards Institute
ForCES	Forwarding and Control Element Separation
HAL	Hardware Abstraction Layer
I2RS	Interface to the Routing System
IEEE	Institute of Electrical and Electronic Engineers
IETF	Internet Engineering Task Force
IoT	Internet of Things
IRTF	Internet Research Task Force
ITU-T	International Telecommunications Union - Telecommunications Standardization Sector
MEF	Metro Ethernet Forum
MPLS	Multi-Protocol Label Switching
NAT	Network Address Translation
NCP	Network Control Point
NETCONF	Network Configuration Protocol
NFV	Network Functions Virtualization
NVP	Network Virtualization Platform
ODL	OpenDaylight
OIF	Optical Interface Forum
ONF	Open Networking Foundation
ONOS	Open Network Operating System
OT	Optical Transport
OTWG	Open Transport Working Group
OVSDB	Open vSwitch Database Management
PoC	Proof of Concept
POF	Protocol-Oblivious Forwarding
POSIX	Portable Operating System Interface
PTP	Precise Time Protocol
ROFL	Revised Open Flow Library
SDN	Software-Defined Networking

SDNRG	Software-Defined Networking Research Group
SDO	Standards Developing Organization
SPRING	Source Packet Routing in Networking
TR	Technical Recommendation
TS	Technical Specification
VLAN	Virtual Local Area Network
WLAN	Wireless Local Area Network
WT	Wireless Transport
WTE	Wireless Transport Emulator
xDPd	eXtensible Datapath Daemon

Capitolul 1

Introducere

1.1 Prezentarea domeniului tezei de doctorat

În urma avansurilor tehnologice recente în toate domeniile, în general și în domeniul calculatoarelor și al telecomunicațiilor, în particular, a apărut nevoia de a redefini arhitectura rețelelor de comunicații, din cauza faptului că rețelele tradiționale au început să își arate limitele. În zilele noastre, există o tendință de a interconecta totul, cu ajutorul unor tehnologii care permit acest lucru, cum ar fi conceptul de *Cloud Computing*, mobilitatea, sau idei mai noi, cum ar fi *Internetul Tuturor Lucrurilor* - IoT (Internet of Things) sau sistemele de comunicații de generația a cincea - 5G. Aceste noi abordări au nevoie, pe lângă o lățime de bandă crescută, de o rețea mai simplă și agilă, unde se facilitează inovarea. Rețelele definite prin software - SDN (Software-Defined Networking), reprezintă o nouă paradigmă care a apărut în industria rețelisticii, pentru a mitiga dezavantajele pe care rețelele tradiționale le-au dovedit.

Tehnologia SDN nu este încă matură și nu a pătruns în toate tipurile de rețele de comunicații. Este prezentă în campusuri universitare, sau în centre de date, însă se încearcă introducerea acesteia în toate aspectele unei rețele de comunicații, cum ar fi transportul de date optic - OT (Optical Transport), transportul de date fără fir - WT (Wireless Transport) sau noduri de interconectare ale Internetului. Aceste încercări presupun muncă de standardizare și demonstrații de concept - PoC (Proof of Concept), pentru prezentarea avantajelor pe care această nouă paradigmă de oferă, până când tehnologia se va maturiza și va fi adoptată de toată industria rețelisticii.

1.2 Scopul tezei de doctorat

Această lucrare își propune să prezinte noua paradigmă apărută în industria rețelisticii, SDN, împreună cu avantajele pe care această abordare le poate aduce dacă ar fi aplicată în toate aspectele unei rețele de comunicații, punând accent pe rețelele de transport de date fără fir. Autorul își va prezenta activitatea de cercetare, constând în unelte software care pot fi folosite ca simulatoare de echipamente de

transport de date fără fir, ce expun interfețe folosite în tehnologia rețelelor definite prin software.

Aceste unelte software au fost folosite cu succes în procesul de standardizare SDN, care încă se desfășoară în cadrul ONF (Open Networking Foundation), facilitând testarea modelelor informaționale ce se dezvoltă în contextul rețelelor definite prin software și ușurând dezvoltarea și testarea aplicațiilor SDN care fac parte din acest ecosistem. Simulatorul rezultat în urma acestei cercetări, în forma sa finală, poate emula o întreagă rețea de echipamente de transport de date fără fir, care expun interfețe specifice SDN. El poate fi folosit de către dezvoltatorii de produse software SDN pentru rețele de transport de date fără fir, eliminând nevoia acestora de a deține astfel de echipamente scumpe pentru a-și putea testa aplicațiile. Poate fi folosit și de către operatorii care vor să lanseze această tehnologie în rețelele de producție, pentru a simula consecințele instalării unor noi aplicații anterior lansării, fără a afecta rețeaua.

1.3 Conținutul tezei de doctorat

Lucrarea este împărțită în opt capitole, primul prezentând domeniul abordat în teză, iar ultimul fiind dedicat concluziilor. În continuare va fi prezentat, pe scurt, conținutul fiecărui dintre celelalte capitole.

Capitolul 2 introduce domeniul rețelelor definite prin software, plecând de la istoria sa și nevoia pentru care această nouă paradigmă a apărut. Apoi va fi ilustrată activitatea de standardizare în acest domeniu, inclusiv demonstrațiile de concept conduse de către ONF, în particular de către grupul WT, care va duce la maturizarea soluției și adoptarea acesteia pe scară largă, în toate aspectele unei rețele. Tot în acest capitol se va evidenția și prezența SDN în contextul rețelelor actuale.

Cel de-al 3-lea capitol pune accent pe prezența SDN în rețelele de transport de date fără fir. Sunt prezentate modelele informaționale dezvoltate în cadrul ONF în acest context, având rolul de recomandări tehnice - TR (Technical Recommendation): *TR-532, Microwave Information Model* și *TR-512, Core Information Model*. Ulterior se vor da detalii despre NETCONF (Network Configuration Protocol), care este protocolul de bază pentru rețelele de transport de date fără fir, în contextul SDN. În următoarea secțiune se vor compara câteva cadre software cu sursă deschisă, ce oferă facilitatea unui server NETCONF. Pe baza acestei comparații s-a ales una software care va face parte din simulatorul propus în lucrare. Capitolul va fi încheiat de o prezentare a arhitecturii demonstrațiilor de concept organizate de grupul WT din ONF, ce va ajuta la înțelegerea necesității unui astfel de simulator.

Capitolul 4 prezintă prima versiune a simulatorului, numită *Mediatorul cu valori implicite* - DVM (Default Values Mediator), folosită în cel de-al doilea PoC. Se vor prezenta, pe rând, arhitectura și implementarea, iar apoi se va evidenția folosirea acestui simulator în contextul demonstrațiilor de concept.

Următorul capitol, 5, descrie cea de-a doua versiune a DVM, abordând aspecte despre arhitectura, implementare și folosire în cadrul celui de-al treilea PoC. În plus, se va evidenția încercarea de a integra acest simulator cu o soluție de comutator

software, LINC, folosit în SDN, în special în cadrul rețelelor de transport optic de date, prezentând avantajele și dezavantajele date de această abordare.

Capitolul 6 descrie ultima și cea mai avansată versiune a simulatorului rețelelor de transport de date fără fir - WTE (Wireless Transport Emulator), prezentând arhitectura, detaliile implementării și folosirea acestuia în cea de-a patra demonstrație de concept a grupului WT din cadrul ONF.

Capitolul 7 ilustrează rezultatele obținute în urma acestei cercetări și propune discuții pe baza simulatorului implementat. În primul rând, această soluție este evaluată din punctul de vedere al resurselor consumate și al extensibilității pe care o oferă. Apoi, se compară simulatorul cu alte soluții care există în momentul de față în contextul SDN. Ulterior, se prezintă câteva cazuri de utilizare, propuse în cadrul grupului WT din ONF, care pot fi demonstrate cu ajutorul simulatorului, eliminând nevoia unor echipamente de transport de date fără fir.

Capitolul 2

Introducere în rețelele definite prin software

În zilele noastre, rețelele de comunicații au devenit complexe și greu de administrat și configurat. De asemenea, numărul dispozitivelor mobile a crescut considerabil, alături de conținutul pe care acestea îl accesează. Aceste lucruri au dus la evidențierea limitărilor pe care rețelele tradiționale le presupun. Chiar dacă nu toate ideile ce stau la baza ei sunt noi, datorită unui context favorabil, acestea, împreună cu alte noi idei, au dus la apariția paradigmei SDN în industria rețelisticii.

Această nouă tehnologie nu a ajuns încă la maturitate și la adoptarea pe scară largă, în toate aspectele rețelilor, însă eforturile considerabile care se fac în activitățile de standardizare și crearea de ecosisteme SDN vor duce la această adoptare. După cum este evidențiat și în [1], se tinde către crearea unor rețele care pot fi programate prin software, crescând astfel flexibilitatea și agilitatea lor.

2.1 Istoria și evoluția SDN

2.1.1 Istoria SDN

Rețelele definite prin software își au originile în activitatea și ideile din cadrul proiectului OpenFlow, început la universitatea Stanford, în jurul anului 2009. Multe dintre conceptele și ideile folosite în SDN au evoluat însă în ultimii 25 de ani și acum își găsesc locul în această nouă paradigmă, care își propune să schimbe modul în care rețelele sunt proiectate și administrate.

SDN reprezintă o arhitectură nouă de rețea, în care starea de dirijare a planului de date este administrată de un plan de control distant, decuplat de cel de date. Rețelele definite prin software sunt definite ca fiind o arhitectură de rețea ce se bazează pe următoarele 4 concepte, conform [2]:

1. Decuplarea planurilor de date și de control;
2. Deciziile de dirijare se bazează pe fluxuri de date, nu pe adresa destinație;

3. Logica de control se mută într-o entitate externă, un echipament de control SDN (care are un sistem de operare de rețea);
4. Rețeaua este programabilă prin aplicații software care rulează peste sistemul de operare de rețea și care interacționează cu echipamentele din planul de date.

Rețelele definite prin programe software au apărut ca o nevoie, pentru a oferi posibilitatea inovației în cadrul administrării rețelelor și pentru a ușura introducerea de noi servicii. Aceste nevoi nu sunt însă noi, ele mai fiind studiate și în trecut, însă abia acum, prin SDN, pot fi satisfăcute într-un mod viabil, care să nu implice schimbări majore în infrastructura rețelelor deja existente.

Istoria SDN poate fi împărțită în trei etape, fiecare influențând această nouă paradigmă prin conceptele propuse, așa cum este evidențiat în [3]:

1. Rețelele active, care au introdus funcțiile programabile în rețea, sporind gradul de inovație (mijlocul anilor 1990 – începutul anilor 2000);
2. Separarea planurilor de date și de control, care a condus la dezvoltarea de interfețe deschise între planurile de date și de control (aproximativ 2001 – 2007);
3. Dezvoltarea protocolului OpenFlow și a sistemelor de operare de rețea, care reprezintă prima adoptare pe scară largă a unei interfețe deschise, făcând separarea planurilor de control și de date extensibilă și practică.

Rețelele active

Rețelele active reprezintă rețele în care comutatoarele pot efectua anumite calcule sau operații asupra pachetelor de date. Rețelele tradiționale nu pot fi considerate programabile. Rețelele active au reprezentat un concept radical asupra controlului unei rețele, propunând o interfață de programare care să expună resurse în noduri individuale de rețea și care să susțină construirea de funcționalități specifice, care să fie aplicate unui subset de pachete care tranzitează acel nod.

Motivul principal pentru care rețelele active au apărut a fost cel de accelerare a inovației. La momentul respectiv, introducerea unui nou concept, serviciu sau tehnologie, într-o rețea de mari dimensiuni, cum ar fi Internet-ul, putea dura până la zece ani, de la faza de prototip până la implementare. Se dorea ca nodurile active din rețea să permită rutelor/comutatoarelor să descarce servicii noi în infrastructura deja existentă. În același timp, aceste noduri active ar fi putut coexista fără probleme în aceeași rețea cu vechile dispozitive. Au existat două tipuri de abordări în cadrul rețelelor active, în funcție de modelul ales pentru programarea rețelei:

- *Modelul încapsulat* – unde codul care trebuia executat în cadrul nodurilor active era transportat în bandă, în pachetele de date; fiecare pachet de date conținea cod care trebuia rulat;
- *Modelul comutatoarelor programabile* – codul care trebuia executat în cadrul nodurilor active era stabilit prin mecanisme din afara benzii. Execuția programelor era determinată de antetul pachetului.

Rețelele active nu au ajuns niciodată să fie implementate pe scară largă, din mai multe cauze: momentul de timp la care au apărut acestea nu a fost potrivit; la acel moment nu aveau o aplicabilitate clară, deoarece nu apăruseră încă centrele de date sau infrastructurile de tip cloud; implementarea rețelor active avea nevoie și de suport hardware, care nu era tocmai ieftin, ceea ce a constituit încă un dezavantaj.

Chiar dacă rețelele active nu au ajuns să fie implementate pe scară largă, câteva idei au fost preluate în cadrul rețelor definite prin programe software:

- **Funcții programabile în rețea, care să faciliteze inovația.** În motivația introducerii rețelor definite prin software se acuză dificultatea inovației în rețelele de producție. Rețelele active foloseau programarea planului de date, în timp ce în SDN se programează atât planul de control cât și cel de date.
- **Virtualizarea rețelei și capacitatea de a demultiplexa programe soft pe baza antetului pachetelor.** Rețelele active au dezvoltat un cadru arhitectural care să permită funcționarea unei astfel de platforme, având drept componente de bază un sistem de operare comun (al nodurilor), un set de medii de execuție și un set de aplicații active, care oferă de fapt un serviciu capăt-la-capăt.
- **Atenția la aparatele de rețea și la felul în care funcțiile acestora sunt compuse.** În cercetarea din cadrul rețelor active se vorbea despre nevoia unificării gamei largi de funcții oferite de aparatele de rețea într-un cadru programabil sigur.

Separarea planurilor de date și de control

Rețelele, încă de la început, au avut planurile de date și de control integrate. Acest lucru a dus la câteva dezavantaje: îngreunarea sarcinilor de administrare a rețelei, de depanare a configurării rețelei sau de controlul/prezicerea comportamentului de dirijare.

Primele inițiative de separare a planurilor de control și de date datează din anii 1980. La acel moment, cei de la AT&T propuneau renunțarea la semnalizarea în bandă și introducerea unui Punct de Control al Rețelei - NCP (Network Control Point), realizând astfel separarea planurilor de control și de date. Această modificare a înlesnit accelerarea inovației în rețea, prin posibilitatea de introducere rapidă de noi servicii și a furnizat noi metode de a îmbunătăți eficiența, printr-o vedere de ansamblu asupra rețelei oferită de punctul de control al rețelei. Există și inițiative mai recente care și-au propus separarea planurilor de control și de date, cum ar fi ETHANE [4], NOX [5], OpenFlow [6]. Acestea au ca avantaj faptul că nu au nevoie de modificări substanțiale în echipamentele de dirijare, ceea ce înseamnă că pot fi adoptate mai ușor de către industria rețelor.

Ideile preluate în rețelele definite prin programe software din cercetarea care propunea separarea planurilor de control și de date sunt următoarele:

- **Control logic centralizat care folosește o interfață deschisă către planul de date.** O interfață deschisă către planul de date, care să permită

inovația în aplicațiile software din planul de control a fost propusă de activitățile de cercetare din cadrul ForCES [7]. Însă, această interfață nu a fost adoptată de marile companii furnizoare de echipamente de rețea, astfel că aceasta nu a fost implementată pe scară largă.

- **Administrarea stărilor distribuite.** Controlul logic centralizat al rețelei a atras alte provocări, cum ar fi administrarea stărilor distribuite. Un echipament de control logic centralizat trebuie reprodus pentru a face față defectării acestuia. Însă această reproducere poate duce la stări de inconsistență între copiile echipamentului de control. Aceste probleme apar și în cadrul SDN, în contextul echipamentelor de control distribuite.

Protocolul OpenFlow și sistemele de operare de rețea

Înainte de apariția protocolului OpenFlow, ideile care stau la baza rețelelor definite prin programe software aveau parte de o contradicție între viziunea unor rețele complet programabile și pragmatismul care ar fi permis lansarea în rețele reale. Protocolul OpenFlow a găsit un echilibru între aceste două obiective, prin posibilitatea de implementare pe comutatoarele deja existente în rețele (suport hardware deja existent) și prin implementarea mai multor funcții decât predecesorii săi. Chiar dacă, bazându-se pe suportul hardware deja existent, și-a asumat anumite limitări, protocolul OpenFlow a fost astfel imediat pregătit pentru lansare în rețelele de producție.

Inițial, s-a dorit ca protocolul OpenFlow să fie implementat pe rețelele din campusuri studentești, pentru a putea fi conduse experimente pe arhitectura de rețea, într-un mediu care să permită cercetarea.

După ce protocolul OpenFlow a avut succes în aceste rețele din campusuri, a început să ia amploare în alte domenii, cum ar fi centrele de date. S-a dovedit a fi mai eficient din punct de vedere al costurilor angajarea de ingineri care să dezvolte aplicații software sofisticate, de control al rețelei, decât cumpărarea de echipamente care să suporte aceleași facilități în mod proprietar.

Ideile care apar în SDN, derivate din cercetarea pentru dezvoltarea protocolului OpenFlow sunt următoarele:

- - **Generalizarea funcțiilor și echipamentelor de rețea.** Ruterele clasice folosesc, în principiu, IP-ul destinație pentru a dirija traficul. În schimb, protocolul OpenFlow poate defini comportamentul de dirijare în funcție de orice set din treisprezece antete diferite de pachet. Astfel, acest protocol unifică mai multe tipuri de echipamente de rețea, care diferă doar prin câmpurile din antetul pachetelor pe care le folosesc la dirijare și tipul de acțiuni pe care le efectuează.
- **Viziunea unui sistem de operare de rețea.** Spre deosebire de rețelele active, care propuneau un sistem de operare la nivelul nodurilor de rețea, cercetarea din cadrul OpenFlow a condus la noțiunea de sistem de operare de rețea. Acesta oferă o împărțire a rețelei în trei niveluri: un plan de date cu o interfață deschisă, un nivel de administrare a stărilor, care are ca responsabilitate menținerea unei vederi consistente asupra stării rețelei și o logică de control, care să efectueze diferite operații, în funcție de vederea sa asupra rețelei.

- **Tehnici de administrare a stărilor distribuite.** Separarea planurilor de date și de control a dus la provocări privind administrarea stărilor. E nevoie de existența mai multor echipamente de control, pentru performanța, extensibilitatea și siguranța rețelei, însă acestea trebuie să conlucreze ca un singur echipament logic de control.

2.1.2 Evoluția SDN

Motivația apariției SDN

Explozia numărului de dispozitive mobile și a conținutului pe care acestea îl accesează, apariția serviciilor de tip cloud, precum și virtualizarea serverelor au condus la reexaminarea arhitecturilor de rețea de către industria rețelisticii [8]. Astfel, s-au găsit limitări ale rețelelor tradiționale și, împreună cu nevoile determinate de evoluția tehnologiei s-a ajuns la concluzia că o nouă paradigmă în rețelistică este necesară: rețelele definite prin software.

Îndeplinirea cerințelor pieței în momentul de față, cu ajutorul arhitecturilor de rețea tradiționale, este aproape imposibilă. Costurile operaționale pentru o astfel de rețea sunt foarte mari, din cauza faptului că echipamentele de rețea trebuie administrate individual în momentul implementării de noi politici sau din cauza faptului că echipamentele de rețea care provin de la producători diferiți trebuie controlate diferit. Pe lângă cele operaționale și costurile de capital au crescut pentru o rețea, din cauza nevoii așa numitor aparate de rețea care trebuie introduse pentru asigurarea securității rețelei, sau pentru a putea efectua operații de inginerie de trafic asupra rețelei respective. Așa cum este ilustrat în [8], printre limitările din rețelele tradiționale care au condus la nevoia apariției acestei noi paradigme amintim:

- **Complexitatea** – aceasta duce la stagnarea rețelelor. În momentul de față, rețelele sunt privite ca seturi discrete de protocoale care conectează utilizatorii, într-un mod sigur, indiferent de distanță, viteza conexiunilor sau topologiile folosite. Aceste protocoale sunt definite punctual, pentru a rezolva o anumită problemă și fără a beneficia de abstractizări fundamentale, ceea ce le face complexe. Pentru adăugarea sau mutarea unui echipament de rețea, administratorii acesteia trebuie să reconfigureze mai multe entități, atât hardware cât și software, folosind aplicații de administrare și trebuie să ia în considerare mai mulți factori, printre care topologia rețelei, modelul echipamentului, versiunea de software etc. Astfel, această complexitate a rețelelor tradiționale duce la o evoluție lentă a acestora, pentru a scădea riscul întreruperii serviciilor oferite de rețea. Acest lucru duce și la incapacitatea unei adaptări dinamice la modificările de trafic, aplicații și cereri ale utilizatorilor.
- **Inconsistența politicilor de rețea** – într-o rețea de producție, pentru implementarea unor politici care să fie valabile în întreaga rețea, este nevoie de configurarea a mii de dispozitive. Tot din cauza complexității rețelelor tradiționale, aplicarea unor politici consistente pentru acces, securitate sau calitatea serviciilor este foarte dificilă.

- **Probleme de extensibilitate** – ideea de a garanta mai multă bandă decât poate oferi o conexiune (over-subscription), având la bază modele de trafic predictibile, nu mai este o soluție în rețelele de la momentul actual. În centrele mari de date, care se bazează pe virtualizare, modelele de trafic sunt foarte dinamice și, implicit, greu de anticipat. Furnizorii foarte mari de servicii, cum ar fi Google sau Facebook, au nevoie de *rețele hyperscalabile*, care să poată asigura o conectivitate cu performanțe ridicate și un cost scăzut între sutele de mii de servere fizice de care aceștia dispun. Acest lucru implică mii de echipamente de rețea și o astfel de extensibilitate este imposibil de oferit printr-o configurare manuală a dispozitivelor rețelei.
- **Dependența de producători** – marile companii doresc un răspuns rapid la schimbările nevoilor de afaceri sau la cererile clienților. Însă, acest lucru este împiedicat de ciclul produselor al vânzătorilor de echipamente, care poate fi chiar de câțiva ani. De asemenea, operatorii de rețea sunt limitați în a își personaliza rețeaua după bunul plac, din cauza lipsei de standarde și de interfețe deschise ale echipamentelor de rețea.

Majoritatea rețelelor tradiționale sunt rețele ierarhice, bazate pe niveluri de comutatoare Ethernet dispuse într-o structură de tip arbore. Această arhitectură era potrivită pentru modelul de calcul de tip client-server. Însă, o astfel de arhitectură statică nu mai este potrivită pentru corporațiile din zilele noastre, unde este nevoie de putere de calcul și de stocare dinamice în centrele de date. Printre ideile promotoare ale paradigmei rețelelor definite prin software se numără:

- **Modele dinamice de trafic** – o dată cu apariția marilor centre de date, modelele de trafic s-au schimbat radical. Dacă înainte, majoritatea aplicațiilor erau de tip client-server și majoritatea comunicației era realizată între client și server, aplicațiile mai noi accesează mai multe servere și baze de date, ceea ce implică o rafală de trafic de tip *est-vest* între diferite mașini, până ca datele să ajungă la utilizator, într-un tradițional model de trafic *nord-sud*. În același timp și modelele de trafic ale utilizatorilor se schimbă, aceștia dorind acces la resurse și aplicații de pe orice tip de dispozitiv, de oriunde și la orice oră.
- **Nevoia unui acces flexibil la resursele IT** – angajații încearcă tot mai mult să folosească dispozitive mobile personale, cum ar fi telefoanele inteligente, tabletele sau laptopurile, pentru a accesa rețeaua întreprinderilor. Administratorii rețelelor sunt astfel nevoiți să permită accesul acestor dispozitive și, în același timp, să protejeze datele întreprinderilor, proprietatea intelectuală și să îndeplinească mandatele de conformitate.
- **Dezvoltarea serviciilor de tip cloud** – marile companii au apelat la servicii de tip cloud, atât publice cât și private, ducând la o creștere masivă a acestui tip de servicii. Companiile doresc acum să poată accesa aplicații, infrastructura și alte resurse IT la cerere și la alegere. Pentru a se putea implementa acest tip de cereri, este nevoie de o extensibilitate a puterii de calcul, a puterii de stocare

și a resurselor de rețea și este preferabil ca aceasta să poată fi făcută dintr-un punct comun și utilizând instrumente comune.

- **Nevoia de lățime de bandă mai mare** – volumele foarte mari de date din ziua de astăzi necesită procesare paralelă masivă pe mii de servere interconectate, care au nevoie de conexiuni directe. Creșterea acestor volume de date înseamnă și nevoia creșterii capacității rețelelor. Operatorii acestor centre de date au ingrată sarcină de a crea o rețea în acel centru de date care să fie extensibilă până la o dimensiune inimaginabilă și având grijă să nu se piardă conectivitatea între oricare două elemente de rețea.

Rețelele definite prin programe soft se dovedesc a fi foarte potrivite și în contextul apariției IoT, satisfăcând exact nevoile pe care acesta le are: creșterea lățimii de bandă, configurarea dinamică a rețelei, arhitectură de rețea simplificată care să faciliteze inovația [9].

Introducere în SDN

Rețelele definite prin software reprezintă o nouă paradigmă în arhitecturile de rețea și au la bază patru idei principale: (i) decuplarea planurilor de date și de control, (ii) deciziile de dirijare sunt luate pe baza fluxurilor de date, în loc de adresa destinație, (iii) planul de control se mută într-o entitate logică externă, numită echipament de control SDN, care rulează un sistem de operare de rețea și (iv) rețeaua este programabilă prin aplicații software care rulează în sistemul de operare de rețea și interacționează cu echipamentele de dirijare.

Astfel, rețelele definite prin software pot fi definite cu ajutorul a trei abstractizări, conform [2], cum se poate observa în Figura 2.1:

- Abstractizarea dirijării;
- Abstractizarea distribuției;
- Abstractizarea specificărilor.

În mod ideal, *abstractizarea dirijării* reprezintă permiterea oricărui comportament de dirijare dorit de aplicațiile software din rețea (cu ajutorul planului de control), fără a fi nevoie de cunoașterea de detalii despre capabilitățile hardware ale infrastructurii existente. Un exemplu pentru o astfel de abstractizare este protocolul OpenFlow.

Abstractizarea distribuției se referă la faptul că aplicațiile SDN nu ar trebui să cunoască problemele stărilor distribuite din rețea, transformând problemele unui plan de control distribuit, cum era în rețelele tradiționale, într-un plan de control logic centralizat. Acesta este realizat printr-un nivel comun de distribuție, în SDN fiind reprezentat de sistemul de operare de rețea. Acesta are două mari funcții: instalarea comenzilor de control pe echipamentele de dirijare și colectarea de informații despre starea planului de date, pentru a putea oferi programelor software o vedere de ansamblu asupra rețelei.

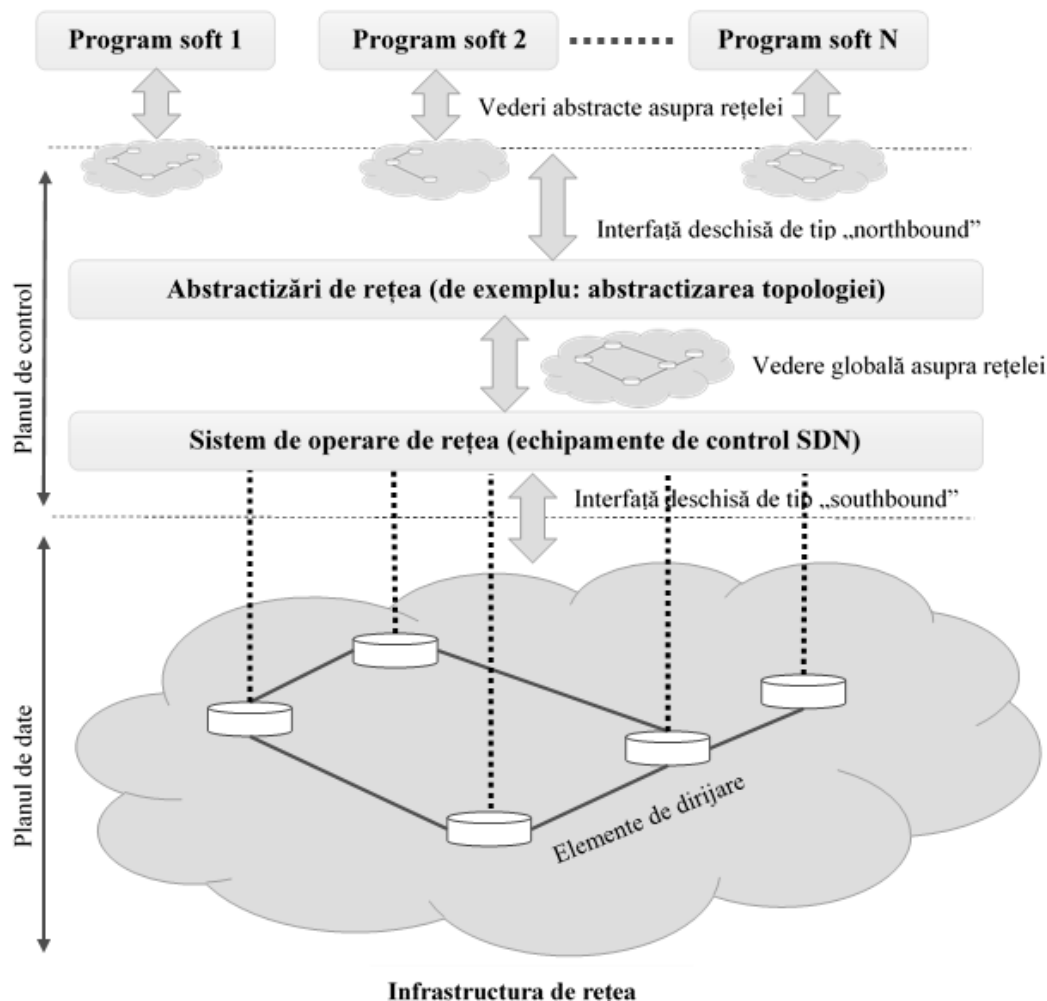

Figure 2.1: Arhitectura SDN și abstractizările fundamentale [2]

Abstractizarea specificărilor reprezintă capacitatea unui program software din rețea de a exprima un anumit comportament al acestuia fără a fi responsabil personal și de implementarea acestui comportament. Acest lucru se poate realiza prin soluții de virtualizare, precum și cu ajutorul limbajelor de programare de rețea.

Arhitectura SDN poate fi privită ca o structură cu mai multe niveluri, având fiecare funcțiile sale specifice. Unele niveluri sunt necesare în orice implementare SDN, în timp ce altele pot fi prezente doar în anumite implementări particulare. Aceste niveluri sunt ilustrate în Figura 2.2 și vor fi prezentate în continuare.

Nivelul 1: Infrastructura Infrastructura pentru o rețea definită prin programe software este compusă, la fel ca în cazul rețelelor tradiționale, din echipamente de rețea (comutatoare, rutere, echipamente de transport de date etc.). Însă, diferența majoră constă în faptul că, în SDN, echipamentele de rețea sunt simple elemente de dirijare de trafic, inteligența lor fiind mutată în echipamentele de control SDN și în

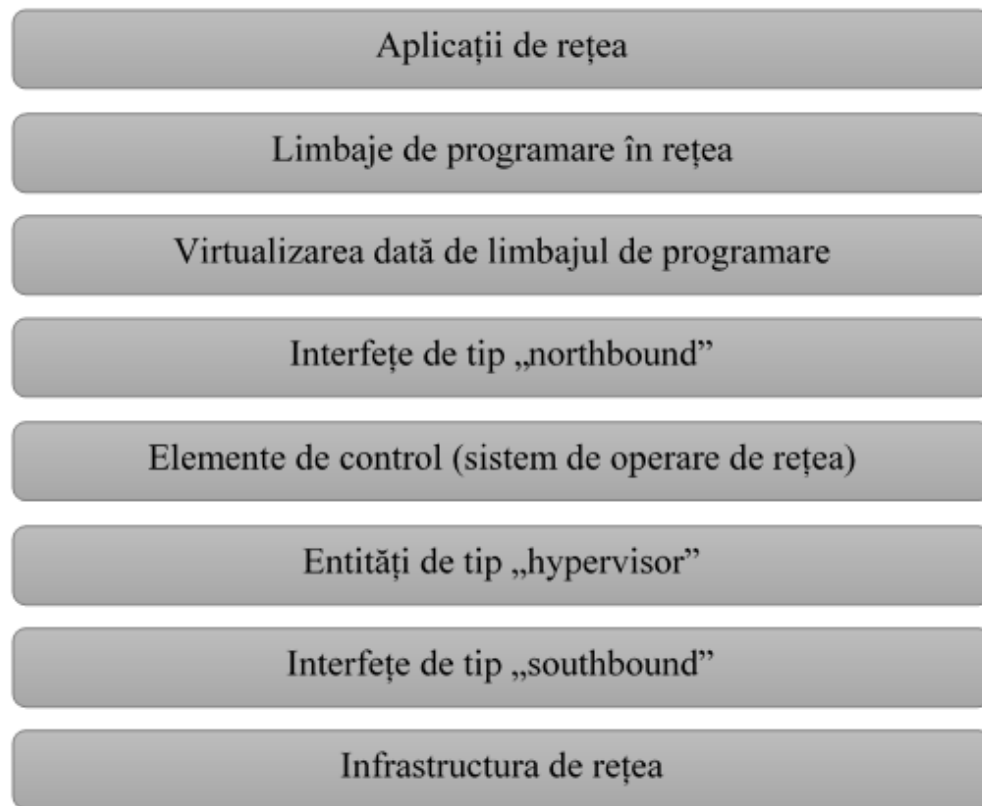

Figure 2.2: Nivelurile rețelelor definite prin software

aplicațiile software. O altă diferență importantă este aceea că echipamentele care constituie infrastructura de rețea trebuie să implementeze interfețe standard (cum ar fi OpenFlow), care să asigure compatibilitatea comunicației și a configurărilor, dar și interoperabilitatea cu alte echipamente, atât din planul de control cât și din cel de date, indiferent de producător. Acest lucru era destul de dificil în rețelele tradiționale, din cauza multitudinii de interfețe proprietare.

În paradigma SDN, elementele care alcătuiesc infrastructura rețelei nu mai iau deciziile de dirijare pe baza adresei destinație, ca în cazul rețelelor tradiționale, ci pe baza unor fluxuri de date. Presupunând o rețea bazată pe protocolul OpenFlow, elementele de dirijare se bazează pe o secvență de tabele de fluxuri, unde fiecare intrare din tabel conține: (i) o regulă de potrivire, (ii) acțiunile care trebuie executate asupra pachetelor care se potrivesc regulii și (iii) contoare care să mențină o statistică despre pachetele care s-au potrivit. Prioritatea regulilor este dată de ordinea din tabelul de fluxuri. Acțiunile posibile asupra pachetelor pot fi: dirijarea acestora către un port de ieșire, dirijarea către echipamentul de control, aruncarea pachetelor, trimiterea către secvența normală de prelucrare, trimiterea către următorul tabel de fluxuri etc. Regulile de potrivire care se pot aplica pachetelor se pot baza pe mai multe câmpuri

din antetul pachetului, cum ar fi câmpuri de nivel doi (Ethernet), MPLS, de nivel 3 (IPv4/v6), câmpuri de nivel 4 (TCP/IP) etc., în aproape orice fel de combinație.

Nivelul 2: Interfețele de tip *southbound* Interfețele de tip *southbound* fac legătura între echipamentele de dirijare și echipamentele de control din rețea, îndeplinind astfel una dintre funcțiile de bază ale rețelelor definite prin programe soft: separarea planurilor de date și de control.

Acest tip de interfețe este foarte bine primit de către industrie. Prin standardizarea acestora se va permite construirea de rețele cu echipamente care să poată proveni de la mai mulți producători, promovând astfel interoperabilitatea.

Cel mai acceptat și utilizat standard pentru acest tip de interfețe este OpenFlow. Acesta propune specificații comune pentru implementarea canalului de comunicație dintre echipamentele de dirijare și cele de control. Protocolul OpenFlow furnizează trei surse de informații pentru sistemul de operare de rețea: (i) mesaje bazate pe evenimente sunt trimise de echipamentele de dirijare către cele de control în momentul în care apare o schimbare a legăturii de date sau a unui port; (ii) statistici despre fluxul de date sunt generate în echipamentele de dirijare și trimise către echipamentele de control; (iii) mesaje care conțin și pachete de date sunt trimise de către echipamentele de dirijare către cele de control în momentul în care nu știu cum să trateze un anumit tip de flux de date sau din cauza faptului că există o acțiune explicită de tipul *trimite la echipamentul de control* în tabela de fluxuri. Aceste tipuri de informații sunt esențiale pentru furnizarea de detalii despre fluxurile de date sistemului de operare de rețea.

Deși este cel mai utilizat protocol, OpenFlow nu este singura interfață de tip *southbound* pentru rețelele definite prin programe soft. Există și alte propuneri pentru acest tip de interfețe, dintre care amintim: NETCONF, ForCES (Forwarding and Control Element Separation), OpFlex, POF (Protocol-Oblivious Forwarding), OVSDb (Open vSwitch Database Management), ROFL (Revised Open Flow Library), HAL (Hardware Abstraction Layer), OpenState etc.

Nivelul 3: Entitățile de tip *hypervisor* de rețea Entitățile de tip *hypervisor* reprezintă o soluție software, firmware, sau hardware care creează și rulează mașini virtuale. Acestea permit unor mașini virtuale distincte să partajeze aceleași resurse hardware. Astfel au apărut noi modele de afaceri și tehnologii, cum ar fi aplicațiile de tip cloud, unde fiecare utilizator poate avea resursele sale virtuale, de la puterea de calcul până la spațiul de stocare. Din păcate, acest model nu a putut fi aplicat și pentru resursele de rețea, acestea fiind configurate în continuare în mod static și independent una față de cealaltă.

Există două cerințe ale aplicațiilor de la rețea: spațiul de adresare și topologia rețelei. Volume diferite de muncă necesită diferite servicii și topologii de rețea, însă acestea sunt greu de oferit de către o singură topologie fizică. De asemenea, aplicațiile care rulează într-un mediu virtualizat funcționează în același spațiu de adresare ca infrastructura fizică. Astfel, mașinile virtuale nu pot migra în locuri arbitrare, deoarece schema de adresare este fixă și greu de modificat.

Soluția la această problemă ar fi ca rețeaua să ofere la rândul ei virtualizare, din punctul de vedere al topologiei și al spațiului de adresare. Apoi, fiecare aplicație care rulează într-o mașină virtuală ar avea posibilitatea să configureze atât nodurile de calcul cât și rețeaua, în același timp. Acest lucru nu este posibil prin tehnologiile actuale, cum ar fi VLAN (Virtual Local Area Network) - domeniu virtualizat de nivel 2, NAT (Network Address Translation) - spațiu de adresare IP virtualizat și MPLS (Multi-Protocol Label Switching) - rute virtuale, deoarece rețeaua nu se poate reconfigura într-un mod global, fiind nevoie ca fiecare element de rețea să fie reconfigurat individual.

Rețelele definite prin software încearcă să ofere posibilitatea de virtualizare a rețelei, prin această entitate de tip *hypervisor*. Există mai multe propuneri în acest sens, dintre care amintim: FlowVisor, NVP (Network Virtualization Platform), FlowN, RadioVisor, IBM SDN VE, OpenVirteX, xDPd (eXtensible Datapath Daemon) etc.

Nivelul 4: Echipamentele de control / Sistemul de operare de rețea Sistemele de operare tradiționale oferă abstractizări pentru accesarea resurselor hardware, pentru administrarea accesului concurent la resurse și pentru a oferi mecanisme de securitate și protecție. În contrast, rețelele au fost administrate și configurate până acum cu ajutorul unor instrucțiuni de nivel jos, specifice fiecărui echipament și cu sisteme de operare de rețea proprietare (cum ar fi IOS de la Cisco sau JunOS de la Juniper). Acestea nu furnizează abstractizări care să ofere, într-un mod transparent, funcționalități de bază.

În cadrul SDN se încearcă găsirea unor soluții în acest sens, printr-un control logic centralizat, oferit de un sistem de operare de rețea. Acesta va trebui să ofere abstractizări, care să fie apoi folosite de dezvoltatorii de aplicații software. Printre serviciile oferite de sistemul de operare de rețea ar trebui să se regăsească funcționalități generale, cum ar fi: descoperirea dispozitivelor de rețea, distribuirea configurației rețelei, starea rețelei sau informații despre topologia rețelei.

Echipamentul de control este elementul critic din arhitectura SDN, deoarece el va trebui să interpreteze aplicațiile dezvoltate pentru administrarea rețelei și să genereze configurația acesteia pe baza politicilor definite acolo. Există deja o multitudine de echipamente de control propuse pentru a fi utilizate în arhitectura SDN, diferite în foarte multe aspecte. Unul dintre cele mai importante, care diferențiază echipamentele de control, este tipul arhitectural folosit: centralizat sau distribuit.

Un echipament de control centralizat reprezintă o entitate care administrează toate dispozitivele din planul de date al rețelei. În mod natural, acesta poate fi privit ca un punct unic de defectare a rețelei și ar putea aduce limitări în extensibilitatea acesteia, deoarece este posibil ca un singur echipament de control să nu fie suficient pentru administrarea unui număr mare de echipamente de dirijare. Printre propunerile de astfel de echipamente de control se numără: Maestro, Beacon (care poate administra un număr foarte mare de fluxuri de date, undeva la 12 milioane de fluxuri pe secundă, conform [10]), NOX-MT, sau Floodlight. Acestea se bazează pe mai multe fire de execuție și pe paralelismul oferit de arhitecturile de calculatoare cu mai multe nuclee.

Pe de altă parte, un sistem de operare de rețea distribuit poate rezolva problema extensibilității rețelei, fiind potrivit pentru orice tip de rețea. Această distribuție poate fi realizată printr-un grup de echipamente de control care să se afle în același loc, sau printr-un set de dispozitive distribuite fizic în mai multe locuri. Această ultimă variantă ar putea fi mai potrivită pentru prevenirea diferitelor defecțiuni logice sau fizice. Câteva exemple de astfel de echipamente de control distribuite: Onix, HP VAN SDN, PANE, HyperFlow, ONOS (Open Network Operating System) [11] sau ODL (OpenDaylight) [12], SMarTLight etc.

Însă, în cazul echipamentelor de control distribuite, apare o problemă destul de importantă: consistența datelor. Toate echipamentele de control ar trebui să citească aceeași valoare imediat după ce aceasta a fost scrisă, pentru a evita cazul când dispozitivele de control au vederi diferite asupra rețelei. Majoritatea propunerilor oferă doar o *consistență scăzută*, ceea ce înseamnă că, după ce o valoare a fost scrisă într-un nod de control, valoarea se va reflecta, *la un moment dat*, în toate nodurile de control. Acest lucru implică o perioadă de timp în care dispozitivele de control au viziuni diferite asupra rețelei. Există și propuneri de echipamente de control care oferă o *consistență ridicată* (Onix și SMarTLight), care garantează citirea aceleiași valori de către orice nod de control, imediat după scrierea acesteia.

Există și situații unde o abordare hibridă ar fi cea mai potrivită, o arhitectură în care să existe grupuri de echipamente de control într-o parte de rețea și dispozitive de control distribuite în alte locuri din rețea.

Nivelul 5: Interfețe de tip *northbound* Interfețele de tip *northbound*, împreună cu cele de tip *southbound* constituie cele mai importante două abstractizări din arhitectura rețelelor definite prin software. Dacă cele din urmă asigură comunicația dintre echipamentele de control și dispozitivele din planul de date al rețelei, fiind astfel mai mult orientate spre hardware, interfețele de tip *northbound* alcătuiesc, în mare parte, un ecosistem software. Încă nu există un astfel de tip de interfețe care să fie acceptat la scară largă, cum este OpenFlow în cazul celor de tip *southbound*, însă acest lucru se va întâmpla probabil, pe măsură ce paradigma SDN se va maturiza și cazurile de utilizare ale acestui tip de arhitectură de rețea se vor contura mai exact.

Este nevoie ca acest tip de interfețe să fie deschise și standardizate, astfel încât să se asigure interoperabilitatea și portabilitatea programelor soft pe mai multe tipuri de dispozitive de control. Un exemplu în acest sens îl constituie NOSIX [13]. Aceasta este o propunere, care poate fi comparată cu standardul POSIX (Portable Operating System Interface) din sistemele de operare și care oferă abstractizări ce garantează independența față de limbajul de programare și dispozitivul de control folosite. Dintre celelalte propuneri de interfețe de tip *northbound* amintim: RESTCONF, SFNet, Pyretic, NetCore, Frenetic, Nettle etc.

Nivelul 6: Virtualizarea dată de limbajul de programare Există două caracteristici principale ale soluțiilor de virtualizare date de limbajele de programare: permiterea mai multor nivele de abstractizare, concomitent cu oferirea proprietăților dorite, cum ar fi protecția și abilitatea de a exprima modularitatea.

Metodele de virtualizare pot permite, de exemplu, diferite vederi asupra unei singure infrastructuri fizice de rețea. Un *comutator virtual* ar putea reprezenta o combinație de mai multe dispozitive de dirijare. Acest mod de lucru simplifică sarcinile dezvoltatorilor de aplicații, care nu trebuie să țină cont individual de elementele de rețea care alcătuiesc acel *comutator virtual*. Dezvoltarea și implementarea unor aplicații de rețea complexe este simplificată cu ajutorul acestor abstractizări.

O altă formă de virtualizare dată de limbajul de programare o reprezintă împărțirea statică a rețelei în bucăți. Acest lucru se face de către compilator, bazat pe definițiile date de nivelul aplicație. După compilare va rezulta un program unitar de control, care are deja implementate definițiile pentru împărțirea rețelei în bucăți și comenzile de configurare a acestora. În acest caz nu mai este nevoie de entitatea *hypervisor* care să administreze dinamic bucățile de rețea.

Există diverse propuneri pentru astfel de soluții de virtualizare, cum ar fi: Pyretic, Splendid, libNetVirt, FlowVisor, IBM SDN VE etc.

Nivelul 7: limbaje de programare în rețea Limbajele de programare au evoluat de la limbaje mașină, specifice hardware-ului, cum era limbajul *assembly* pentru arhitecturile x86, până la limbaje de nivel înalt, cum ar fi Java sau Python. În același mod, limbajele de programare folosite în programarea rețelelor evoluează de la OpenFlow (echivalentul limbajului *assembly*) la limbaje de nivel înalt, cum ar fi Pyretic, Protera, NetCore, Frenetic etc.

Aceste limbaje de programare de nivel înalt oferă câteva avantaje în contextul rețelelor definite prin software: facilitează dezvoltarea virtualizării rețelei, creează abstractizări care simplifică programarea elementelor de dirijare, promovează modularizarea software și reutilizarea codului în planul de control și chiar îmbunătățesc dezvoltarea și inovația prin crearea unor medii de lucru mai productive.

Există două tipuri de paradigme de programare în contextul SDN: cea declarativă, care este cea mai răspândită și paradigma imperativă, care este reprezentată doar prin limbajul Pyretic. Paradigma declarativă reprezintă o abordare în care rețelei i se spune ce tip de comportament să aibă și aceasta se va configura (luând singură decizii) astfel încât să îndeplinească acea cerință. Paradigma imperativă se referă la situația în care programatorul îi spune rețelei cum să facă ceva și rezultatul va fi cel așteptat, fără ca aceasta să ia propriile decizii.

Scopul SDN este ca, în final, să ofere facilități de administrare a rețelelor pe baza infrastructurii definite anterior. Cu ajutorul progreselor din domeniul limbajelor de programare de nivel înalt se va facilita crearea unui ecosistem propice pentru dezvoltarea aplicațiilor SDN.

Nivelul 8: Aplicațiile de rețea Aplicațiile software vor reprezenta cea mai importantă parte a rețelelor definite prin software, deoarece acestea vor implementa logica de control, care va fi translatată în comenzi ce vor fi instalate pe dispozitivele din planul de date.

Majoritatea aplicațiilor software din cadrul SDN se încadrează într-una din următoarele cinci categorii, conform [2]: ingineria traficului, securitate și fiabilitate, măsurători și monitorizare, rețelistica centrelor de date și mobilitate și microunde.

Programele software din categoria mobilitate și microunde își propun să faciliteze implementarea și administrarea rețelelor fără fir, cum ar fi rețelele locale fără fir - WLAN (Wireless Local Area Network) sau rețelele de telefonie mobilă. Un plan de control distribuit, cum există în momentul de față în rețelele fără fir, nu este optim pentru implementarea mecanismelor de transfer dintre celule, pentru micșorarea interferențelor, pentru alocarea resurselor radio, pentru administrarea spectrului limitat de frecvențe etc. Aceste probleme sunt adresate în SDN și se pot rezolva mai ușor cu ajutorul acestei noi paradigme.

2.2 Standardizarea SDN

Activitățile de cercetare și standardizare din jurul SDN au loc pe două planuri importante. Pe de o parte, există organizațiile care dezvoltă standarde - SDO (Standards Developing Organization), care sunt formate din reprezentanți ai industriei, ai academiei, sau alte entități și au ca scop dezvoltarea de specificații sau recomandări tehnice, în contextul SDN care să fie folosite de toată industria rețelisticii. Autorii din [14] amintesc astfel de organizații: ONF, IETF (Internet Engineering Task Force), ETSI (European Telecommunications Standards Institute), ITU-T (International Telecommunications Union - Telecommunications Standardization Sector), IEEE (Institute of Electrical and Electronic Engineers).

Pe de altă parte, există asociații sau comunități de oameni, în general care fac parte din industrie, ale căror rezultate ale cercetării candidează pentru a deveni standarde. Aceste rezultate sunt, de obicei, implementări cu sursă deschisă ce vor fi folosite ulterior în industrie. Exemple de astfel de comunități sunt prezente în [15,16]: OpenDaylight (activități ce se desfășoară sub patronajul fundației Linux), MEF (Metro Ethernet Forum), BBF (BroadBand Forum), OIF (Optical Interface Forum).

Activitățile de standardizare ale SDN sunt foarte importante, asigurându-i acestei tehnologii o evoluție stabilă și aducând-o la o maturitate care îi va permite adoptarea pe scară largă în industria rețelisticii, mitigând astfel dezavantajele rețelelor tradiționale.

Sunt mai multe planuri pe care se lucrează pentru standardizarea SDN. Unul dintre aceste planuri este cel al interfețelor de tip *southbound*, care fac legătura între echipamentele de dirijare și echipamentele de control SDN. Protocolul OpenFlow este un exemplu în acest sens, însă nu este singurul protocol capabil să facă legătura între planurile de date și de control. În ultimul timp se pune foarte mare accent pe NETCONF ca o alternativă pentru a configura echipamentele care dirijează traficul, după cum se poate observa în [17–19]. Astfel apare nevoia de a dezvolta modele informaționale care să abstractizeze echipamentele din planul de date și care să poată fi folosite de NETCONF pentru a configura dispozitivele. Și planul interfețelor de tip *northbound* are un rol important în standardizare, deoarece poate oferi un punct de plecare comun pentru dezvoltatorii de aplicații SDN. De exemplu, în cadrul ONF

există un grup care se ocupă cu activități de standardizare în această direcție. Un alt plan este reprezentat de implementările software, cu sursă deschisă (*open-source*), care se crează în acest context. Așa cum evidențiază și autorii din [20,21], aceste implementări sunt foarte importante prin ecosistemele care apar ca urmare a activității *comunităților open-source*.

O importanță foarte mare în cadrul acestor activități o au și demonstrațiile de concept. Acestea au capacitatea de a demonstra avantajele pe care SDN le aduce nu doar la un nivel teoretic, ci într-un mod practic, propunând diferite cazuri reale de utilizare a acestei tehnologii și aplicând-o, într-un mod restrâns, pe topologii formate din echipamente reale. Scopul acestora este, pe de o parte, de a adăuga un plus de valoare activităților de standardizare și de a testa și proba rezultatele acestor activități. Pe de altă parte, aceste demonstrații de concept au scopul de a atrage atenția și altor entități din industrie și a duce la înlesnirea adoptării acestei tehnologii pe scară largă.

2.2.1 Open Networking Foundation

ONF este o organizație non-profit formată din peste două sute de membri care fac parte din industrie, academie, sau institute de cercetare, ce are ca obiectiv accelerarea adoptării SDN pe scară largă în industria rețelisticii prin dezvoltarea de standarde deschise și de ecosisteme software cu sursă deschisă. ONF a apărut ca urmare a activității de cercetare din jurul protocolului OpenFlow din cadrul Universității Stanford. Dintre membrii cei mai importanți amintim operatori de rețele, precum AT&T, Google, Facebook, Verizon, Deutsche Telekom sau Telefonica, producători de echipamente, cum ar fi Cisco, Ericsson, Huawei, Intel sau NEC și reprezentanți ai unor universități cunoscute, ca Stanford sau Princeton.

Activitățile din cadrul ONF sunt împărțite în mai multe zone de interes:

- *Operatori.* Această zonă se ocupă de mai multe aspecte, precum SDN în contextul sistemelor *Carrier Grade*, în centre de date, în întreprinderi sau aspecte legate de migrarea serviciilor dintr-o rețea tradițională într-o rețea definită prin software.
- *Servicii.* Se ocupă de proiecte care permit existența aplicațiilor și serviciilor de rețea care au la bază tehnologia SDN. Astfel, există mai multe grupuri de lucru care analizează: arhitectura SDN și cum aceste principii se aplică în imaginea de ansamblu a unei rețele de comunicații; un model informațional *de bază*, care să reprezinte piatra de temelie cu ajutorul căreia să se dezvolte alte modele informaționale, specializate pentru anumite aplicații sau tehnologii; interfețele de tip *northbound*, pentru a facilita dezvoltarea aplicațiilor SDN; probleme de securitate pe care această nouă tehnologie le poate întâmpina.
- *Specificații.* Zonă care are ca responsabilitate publicarea tuturor specificațiilor și recomandărilor tehnice create de ONF. Acestea includ protocolele OpenFlow, OF-Config dar și alte interfețe standard care se dezvoltă pentru tehnologii de transport de diferite tipuri (optic, fără fir). Există și un proiect care se ocupă

de testare și interoperabilitate, scopul acestuia fiind accelerarea adoptării protocolului OpenFlow prin certificări și promovarea interoperabilității între diferiți producători de echipamente.

- *Piață*. Această zonă se concentrează pe educarea comunității SDN în legătură cu valoarea pe care standardele ONF le oferă rețelelor definite prin software și promovarea adoptării unor astfel de rețele definite prin software cu sursă deschisă. Aceste obiective sunt îndeplinite prin publicații, evenimente care se organizează sau demonstrații care să arate comunității cazuri reale de utilizare.

Există trei tipuri de publicații care reies din activitățile ONF: (i) *specificații*, care includ toate standardele care definesc un protocol, modelul informațional, funcționalități și documente despre cadrele asociate; publicațiile normative astfel rezultate se numesc Specificații Tehnice - TS (Technical Specification) și sunt supuse unor procese de licențiere; (ii) *recomandări*, care includ considerații arhitecturale, cazuri de utilizare, analiza cerințelor, terminologie; aceste documente referă documente normative ONF, dar nu necesită licențiere și pot fi utilizate în mod liber, având rolul de Recomandări Tehnice - TR; (iii) *publicații*, reprezentând documente care conțin informații ce ajută în procesele de lansare a SDN în producție, rezumate ale soluțiilor, studii de caz sau cărți albe (*white papers*); aceste documente nu au caracter normativ și pot fi folosite în mod liber.

În continuare vor fi enumerate câteva astfel de documente produse de către ONF: *OpenFlow Switch Specification Ver. 1.5.1* (TS-025), care descrie cerințele unui comutator logic ce suportă protocolul OpenFlow; *OpenFlow Management and Configuration Protocol 1.2 (OF-Config 1.2)* (TS-016), document ce descrie motivația, cerințele, scopul și specificațiile protocolului OF-Config; *Conformance Test Specification for OpenFlow Switch Specification V1.3.4* (TS-026), definind cerințele și procedurile de test care determină conformitatea unui comutator cu specificațiile protocolului OpenFlow 1.3.4; *Core Information Model (CoreModel) 1.2* (TR-512), care prezintă modelul informațional de bază, pe care celelalte modele informaționale dezvoltate în ONF se bazează; *Microwave Information Model* (TR-532), reprezentând modelul informațional ce descrie echipamentele de transport de date fără fir. Aceste ultime două documente vor fi detaliate în următorul capitol, fiind baza dezvoltării și implementării simulatoarelor propuse în această lucrare.

Un rol important în adoptarea SDN de către operatori și în diseminarea rezultatelor din cadrul ONF îl au demonstrațiile de concept. Acestea adună laolaltă operatori, producători de echipamente și integratori de servicii, cu scopul de a demonstra recomandările produse de activitatea de cercetare. În contextul rețelelor de transport de date fără fir, proiectul WT, care face parte din grupul OTWG (Open Transport Working Group), a terminat cu succes patru astfel de demonstrații de concept [22–24].

Prima astfel de demonstrație a avut loc în octombrie 2015, în Madrid și a fost organizată de Telefonica, împreună cu Universitatea Carlos III. Scopul acesteia a fost de a extinde protocolul OpenFlow cu atribute specifice echipamentelor de transport de date fără fir. Astfel, interfața de tip *southbound* folosită a fost OpenFlow, în timp ce echipamentul de control SDN a fost ONOS. Au fost prezentate două cazuri de utilizare: (i) pornirea/oprirea unei interfețe radio în funcție de nivelul de trafic ce

trebuie transmis de către echipament, economisind astfel energie în momentele în care nivelul de trafic în rețea nu este foarte ridicat; (ii) schimbarea căilor de date într-un ruter, în cazul în care se pierde pachete pe legătura radio, ca urmare a unor schimbări meteorologice (simulate prin folosirea unui atenuator variabil pe legătura radio).

A doua demonstrație de concept a avut loc în aprilie 2016, la München și a fost organizată de Telefonica. Spre deosebire de prima demonstrație, în cea de-a doua s-a folosit drept interfață *southbound* protocolul NETCONF, iar echipamentul de control SDN a fost ODL. Ca model informațional YANG pentru configurarea echipamentelor s-a ales un model pentru microunde simplificat (conținea un număr limitat de atribute). Acesta a fost dezvoltat de către grup și apoi implementat în raport cu echipamentele de la diferiți producători. Au fost demonstrate mai multe cazuri de utilizare folosind aplicații SDN care se bazează pe acel model: detectarea și configurarea de noi echipamente, detectarea și corecția (printr-o acțiune a operatorului) a diferențelor între configurația curentă și cea planificată, detecția și vizualizarea rețelei de transport configurate, primirea, afișarea și stocarea evenimentelor și alarmelor din rețea.

Cea de-a treia demonstrație de concept s-a desfășurat în octombrie 2016 și a avut loc în centrul de cercetare WINLAB de la Universitatea Rutgers, fiind organizat de AT&T. S-au ales aceeași interfață *southbound* și același echipament de control SDN, scopul acestei demonstrații fiind de a proba utilitatea întregului model informațional pentru microunde (conținea toate atributele pe care le poate avea un echipament de transport de date fără fir). S-a implementat și modelul de bază (*Core Model*), dezvoltat de alt grup din cadrul ONF. Au fost demonstrate aplicațiile dezvoltate pentru cea de-a doua demonstrație, dar și două noi aplicații: una care administrează spectrul, prin compararea și configurarea frecvențelor planificate și cele configurate pe echipamente, realocându-le în caz că nu se potrivesc; cealaltă, denumită automatizarea în bucla închisă, demonstrează un răspuns simplist la anumiți factori declanșatori (interni, externi sau temporali).

A patra demonstrație de concept a avut loc în iunie 2017, la Bonn și a fost organizată de Deutsche Telekom. S-au folosit mai multe modele informaționale: modelul pentru microunde, modelul de bază, un model Ethernet simplificat și un model pentru sincronizare - pentru PTP (Precise Time Protocol), plecând de la un model dezvoltat de ITU-T. Astfel, s-au putut demonstra mai multe cazuri de utilizare: administrarea echipamentelor care transportă date fără fir, administrarea indicatorilor de performanță ai echipamentelor, administrarea puterii echipamentelor, administrarea echipamentelor capabile Ethernet, recalcularea căilor de trafic Ethernet într-o rețea sau administrarea echipamentelor care suportă PTP.

2.2.2 IETF

Un alt SDO care prestează activități de standardizare în domeniul rețelelor definite prin software este IETF. Această organizație, în general, oferă standardele de bază folosite în Internet. Obiectivul lor declarat este îmbunătățirea funcționării Internetului prin dezvoltarea de documente tehnice relevante și de înaltă calitate care să ghideze proiectarea, utilizarea și administrarea Internetului.

Doar puține din grupurile de lucru din cadrul IETF se ocupă cu activități care au legătură cu tehnologia SDN. Unul dintre acestea a dezvoltat ForCES, inițiativă ce separa planurile de date și de control ale echipamentelor, cu câțiva ani înainte ca protocolul OpenFlow, mult mai cunoscut, să propună asta într-un mod care să permită o adoptare mai rapidă în industrie.

Alt grup de lucru se ocupă de *interfața către sistemul de rutare* - I2RS (Interface to the Routing System). Acesta își propune să dezvolte interfețe pentru ca aplicațiile SDN să poată accesa sistemul de rutare al rețelei. Se dorește ca beneficiarii I2RS să fie aplicații de administrare, echipamente de control SDN sau aplicații de utilizator care au cereri specifice la adresa rețelei. Acestea ar permite informațiilor, politicilor și parametrilor operaționali să fie introduși sau extrași din sistemul de rutare, fără a afecta consistența datelor și coerența infrastructurii de rutare. Această abordare poate fi privită ca un rival al protocolului OpenFlow, cu mențiunea că se aplică doar de la nivelul 3 în sus, în stiva OSI.

În interiorul grupului de lucru SPRING (Source Packet Routing in Networking) se discută un control al rutării care să permită indicarea unei căi de dirijare încă de la sursa de trafic, calcularea acesteia putând fi făcută atât centralizat, cât și distribuit. Tot în cadrul IETF se dezvoltă și protocolul NETCONF, însă acesta va fi detaliat într-o secțiune viitoare.

Parte din IETF este și IRTF (Internet Research Task Force). Aceasta este o organizație paralelă, care se ocupă mai mult de partea de cercetare, nu de cea de inginerie. Aici există un grup de lucru care investighează tehnologia SDN din mai multe perspective, cu scopul de a recunoaște atât abordări ce pot fi definite și lansate pe termen scurt, dar și provocări viitoare: SDNRG (Software-Defined Networking Research Group). Sunt de interes probleme ca extensibilitatea soluției, abstractizări sau limbaje de programare ce pot fi folosite în contextul SDN. Se dorește ca acest grup să ofere un spațiu comun tuturor cercetătorilor cu interes în acest domeniu.

2.2.3 ETSI

Unul dintre grupurile specificațiilor pentru industrie din cadrul ETSI se numește grupul NFV (Network Functions Virtualization). Conceptul de virtualizare a funcțiilor de rețea este unul complementar rețelelor definite prin software. Este o inițiativă a operatorilor de rețea și are ca scop să permită acestora să profite de noile tehnologii ce apar, să le crească abilitățile de a livra servicii, să reducă costurile și să crească viteza de lansare în producție a serviciilor noi sau experimentale.

Chiar dacă accentul este pus pe virtualizarea funcțiilor de rețea, a fost foarte bine înțeles faptul că utilizarea tehnologiei SDN reprezintă un avantaj major și că multe dintre cazurile de utilizare propuse pot fi implementate folosind această paradigmă. Astfel, grupul lucrează la standardizare și stabilește protocoale împreună cu celelalte organizații care se ocupă de standardizarea SDN.

2.2.4 ITU-T

Unul dintre cele mai vechi organizații de standardizare, ITU-T, a avut o importanță majoră în multe aspecte critice din domeniul telecomunicațiilor. În contextul SDN, grupul se ocupă de în principal de arhitectura și cerințe pentru utilizarea acestei tehnologii în rețelele de transport de date. Deoarece acest tip de rețele au cerințe importante, diferite de celelalte rețele, evidențierea acestora de către ITU-T ajută la orientarea eforturilor de standardizare în direcția corectă.

Zonele de interes pentru grupurile care fac parte din această organizație sunt: aspecte arhitecturale ale securității în SDN și servicii pentru securitate prin SDN, specificații pentru arhitectura planului de control în rețele de transport de date, cerințe de semnalizare folosind tehnologia SDN sau cerințe funcționale și arhitecturale pentru SDN și rețelele viitorului.

2.3 SDN în contextul rețelelor actuale

Chiar dacă nu este o tehnologie ajunsă la maturitate în toate aspectele unei rețele, paradigma SDN este deja folosită în rețele de producție de anumite tipuri. Autorii din [25] evidențiază faptul că evoluția SDN este susținută de către trei mari porțiuni ale industriei rețelisticii: furnizorii serviciilor de tip *cloud* (care utilizează mari centre de date), furnizorii de servicii de telecomunicații și întreprinderile, așa cum se poate observa și în Figura 2.3.

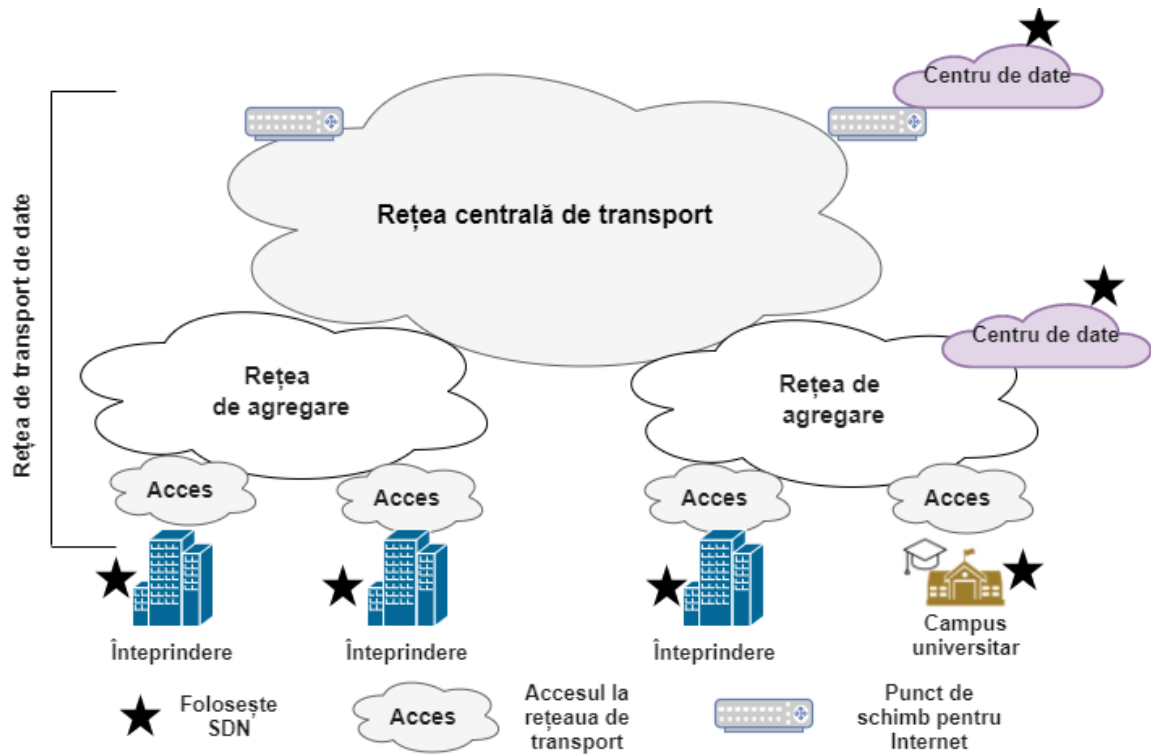

Figure 2.3: Implementarea SDN în contextul rețelelor actuale [25]

Astfel, SDN este implementat deja cu succes în rețelele unor campusuri universitare (Universitatea Stanford, de exemplu, dat fiind faptul că această paradigmă își are originile acolo), în mari centre de date sau în întreprinderi. În cazul rețelelor de transport, încă se duc activități de standardizare care să permită operatorilor rețelelor de telecomunicații să implementeze această tehnologie în cel mai scurt timp, beneficiind astfel de avantajele pe care aceasta le oferă (cel mai important, din punctul lor de vedere, fiind reducerea costurilor).

Această secțiune va prezenta în continuare utilizarea SDN la momentul actual, în mai multe contexte actuale: în rețelele din marile centre de date, în rețelele de tip hibrid, care combină rețelele tradiționale cu SDN sau prin studii de caz, implementări sau experimente efectuate pe teren (în rețele de producție).

2.3.1 SDN în centrele de date

Odată cu apariția tehnologiilor de tip *cloud* și cu ieftinirea puterilor de procesare și de stocare ale calculatoarelor, au apărut centre mari de date, care sunt folosite de către mari furnizori de servicii (precum Google, Facebook, Amazon, etc.). Acestea sunt formate din rețele de servere care conlucrează pentru a oferi diferite tipuri de servicii utilizatorilor. A fost creat astfel un mediu dinamic, atât în cadrul centrelor de date, cât și între acestea. După cum este prezentat și în [26], operații precum prevenirea sau recuperarea în caz de dezastru, sau balansarea încărcării severelor au nevoie de o creștere a traficului între centrele de date, lucru ce duce la o administrare complexă a acelei rețele.

Centrele de date sunt folosite și în cazul oferirii de servicii de virtualizare de servere. Operațiunile într-un astfel de mediu implică lucrul cu mașini virtuale și, de cele mai multe ori, necesitatea migrării acestora între diferite mașini sau centre de date. Asta înseamnă că diferite aplicații sau servicii trebuie să aibă o vedere proprie asupra rețelei dintre servere, care este doar o vedere la nivel logic, în comparație cu rețeaua fizică existentă. Așa cum este prezentat și în [1], crearea de astfel de rețele logice se poate face și fără SDN, prin metode folosite și în rețelele tradiționale, cum ar fi cu ajutorul unor VLAN-uri. Însă, în cazul centrelor de date foarte mari, acestea pot fi insuficiente, astfel că este nevoie și de alte metode.

O metodă pentru crearea de rețele logice care să fie prezentate unor aplicații sau servicii este chiar folosirea tehnologiei SDN, făcând abstracție de rețeaua fizică. În [26–29] se prezintă diferite metode care pot fi aplicate în astfel de cazuri, sau care chiar au fost demonstrate.

Soluția SDN a fost chiar aplicată în rețele de producție. Așa cum se explică în [30], centrele de date ale Google folosesc deja această soluție, cu ajutorul protocolului OpenFlow. Există două laturi ale rețelei de arie largă - WAN (Wide Area Network) folosită de Google: o parte legată la Internet, care conține traficul utilizatorilor și o parte internă, care transportă traficul dintre centrele de date. Cele două au caracteristici diferite ale traficului și, implicit, nevoi diferite. În acea rețea internă a fost implementat SDN, prin protocolul OpenFlow. Avantajele evidențiate de Google includ o viziune de ansamblu asupra rețelei, un răspuns mai rapid la erori, timp mai scurt de implementare, actualizări mai rapide ale software-ului rețelei, fără pierdere

de trafic sau existența unui mediu de test de mare fidelitate. Chiar dacă în 2012, atunci când a fost implementată această tehnologie în rețea, protocolul OpenFlow era încă la început și nu avea toate facilitățile pe care le oferă astăzi, Google a arătat încă de atunci că tehnologia SDN poate fi folosită, aducând foarte multe avantaje, în multe cazuri de utilizare din industria rețelisticii.

2.3.2 SDN în rețelele hibride

2.3.3 Studii de caz. Implementări. Experimente în rețele de producție

Capitolul 3

SDN în contextul rețelelor de transport fără fir

3.1 Modelul informațional pentru microunde - ONF TR-532

Istoria rețelelor definite prin software.

3.2 Modelul informațional de bază - ONF TR-512

SDN și rețelele actuale..

3.3 Protocolul NETCONF

Standardizare: ONF, etc..

3.4 Alegerea unui cadru pentru serverul NETCONF

Standardizare: ONF, etc..

3.5 Arhitectura demonstrațiilor de concept WT SDN

Standardizare: ONF, etc..

Capitolul 4

Mediatorul cu valori implicite (DVM) - prima versiune

4.1 Arhitectura

SDN și rețelele actuale..

4.2 Implementarea

Istoria rețelelor definite prin software.

4.3 Folosirea în contextul demonstrațiilor de concept

Standardizare: ONF, etc..

Capitolul 5

Mediatorul cu valori implicite (DVM) - a doua versiune

5.1 Arhitectura

SDN și rețelele actuale..

5.2 Implementarea

Istoria rețelelor definite prin software.

5.3 Folosirea în contextul demonstrațiilor de concept

Standardizare: ONF, etc..

5.4 LINC-WE. Integrarea cu *mininet*

Standardizare: ONF, etc..

Capitolul 6

Simulatorul rețelelor de transport de date fără fir (WTE)

6.1 Arhitectura

SDN și rețelele actuale..

6.2 Implementarea

Istoria rețelelor definite prin software.

6.3 Folosirea în contextul demonstrațiilor de concept

Standardizare: ONF, etc..

Capitolul 7

Rezultate și discuții

7.1 Evaluarea soluțiilor propuse

SDN și rețelele actuale..

7.2 Comparatie între WTE și alte abordări

Istoria rețelelor definite prin software.

7.3 Demonstrarea cazurilor de utilizare cu ajutorul WTE

Standardizare: ONF, etc..

Capitolul 8

Concluzii

8.1 Rezultate obținute

Istoria rețelelor definite prin software.

8.2 Contribuții originale

SDN și rețelele actuale..

8.3 Lista contribuțiilor originale

Standardizare: ONF, etc..

8.4 Perspective de dezvoltare ulterioară

Standardizare: ONF, etc..

Bibliografie

- [1] Thomas D Nadeau and Ken Gray. *SDN: Software Defined Networks: An Authoritative Review of Network Programmability Technologies.* " O'Reilly Media, Inc.", 2013.
- [2] Diego Kreutz, Fernando MV Ramos, Paulo Esteves Verissimo, Christian Esteve Rothenberg, Siamak Azodolmolky, and Steve Uhlig. Software-defined networking: A comprehensive survey. *Proceedings of the IEEE*, 103(1):14–76, 2015.
- [3] Nick Feamster, Jennifer Rexford, and Ellen Zegura. The road to SDN: an intellectual history of programmable networks. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, 44(2):87–98, 2014.
- [4] Martin Casado, Michael J Freedman, Justin Pettit, Jianying Luo, Nick McKeown, and Scott Shenker. Ethane: Taking control of the enterprise. In *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, volume 37, pages 1–12. ACM, 2007.
- [5] Natasha Gude, Teemu Koponen, Justin Pettit, Ben Pfaff, Martín Casado, Nick McKeown, and Scott Shenker. NOX: towards an operating system for networks. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, 38(3):105–110, 2008.
- [6] Nick McKeown, Tom Anderson, Hari Balakrishnan, Guru Parulkar, Larry Peterson, Jennifer Rexford, Scott Shenker, and Jonathan Turner. OpenFlow: enabling innovation in campus networks. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, 38(2):69–74, 2008.
- [7] Evangelos Haleplidis, Jamal Hadi Salim, Joel M Halpern, Susan Hares, Kostas Pentikousis, Kentaro Ogawa, Weiming Wang, Spyros Denazis, and Odysseas Koufopavlou. Network programmability with ForCES. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 17(3):1423–1440, 2015.
- [8] OME Committee et al. Software-defined networking: The new norm for networks. *Open Networking Foundation*, 2012.
- [9] Zhijing Qin, Grit Denker, Carlo Giannelli, Paolo Bellavista, and Nalini Venkatasubramanian. A software defined networking architecture for the internet-of-things. In *Network Operations and Management Symposium (NOMS), 2014 IEEE*, pages 1–9. IEEE, 2014.

- [10] David Erickson. The beacon openflow controller. In *Proceedings of the second ACM SIGCOMM workshop on Hot topics in software defined networking*, pages 13–18. ACM, 2013.
- [11] Pankaj Berde, Matteo Gerola, Jonathan Hart, Yuta Higuchi, Masayoshi Kobayashi, Toshio Koide, Bob Lantz, Brian O'Connor, Pavlin Radoslavov, William Snow, et al. ONOS: towards an open, distributed SDN OS. In *Proceedings of the third workshop on Hot topics in software defined networking*, pages 1–6. ACM, 2014.
- [12] Jan Medved, Robert Varga, Anton Tkacik, and Ken Gray. Opendaylight: Towards a model-driven sdn controller architecture. In *World of Wireless, Mobile and Multimedia Networks (WoWMoM), 2014 IEEE 15th International Symposium on a*, pages 1–6. IEEE, 2014.
- [13] Andreas Wundsam and Minlan Yu. NOSIX: A portable switch interface for the network operating system. Technical report, TR-12-013, Oct. 1, 2012, XP055120641,(URL: <https://www.icsi.berkeley.edu/pubs/techreports/ICSI—TR-12-013.pdf>) Section 3, Figure 2, 2012.
- [14] Fabian Schneider, Takashi Egawa, Sibylle Schaller, Shin-ichiro Hayano, Marcus Schöller, and Frank Zdarsky. Standardizations of SDN and its practical implementation. *NEC Technical Journal, Special Issue on SDN and Its Impact on Advanced ICT Systems*, 8(2), 2014.
- [15] Joel M Halpern. Standards collisions around SDN. *IEEE Communications Magazine*, 52(12):10–15, 2014.
- [16] David Meyer. The Software-Defined-Networking Research Group. *IEEE Internet Computing*, 17(6):84–87, 2013.
- [17] Attila Csoma, Balázs Sonkoly, Levente Csikor, Felicián Németh, Andràs Gulyas, Wouter Tavernier, and Sahel Sahhaf. Escape: Extensible service chain prototyping environment using mininet, click, netconf and pox. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, 44(4):125–126, 2015.
- [18] Antonio Felix, Nuno Borges, H Wu, Michael Hanlon, Martin Birk, and Alexander Tschersich. Multi-layer sdn on a commercial network control platform for packet optical networks. In *Optical Fiber Communications Conference and Exhibition (OFC), 2014*, pages 1–3. IEEE, 2014.
- [19] Lei Zhou, Ligang Dong, and Rong Iin. Research on ForCES Configuration Management Based on NETCONF. *Information Technology Journal*, 13(5):904–911, 2014.
- [20] Ying-Dar Lin, Dan Pitt, David Hausheer, Erica Johnson, and Yi-Bing Lin. Software-defined networking: Standardization for cloud computing's second wave. *Computer*, 47(11):19–21, 2014.

- [21] Christian Esteve Rothenberg, Roy Chua, Josh Bailey, Martin Winter, Carlos NA Corrêa, Sidney C de Lucena, Marcos Rogério Salvador, and Thomas D Nadeau. When open source meets network control planes. *Computer*, 47(11):46–54, 2014.
- [22] ONF. Wireless Transport SDN Proof of Concept White Paper. https://www.opennetworking.org/images/stories/downloads/sdn-resources/white-papers/ONF_Microwave_SDN_PoC_White_Paper%20v1.0.pdf, Sep 2015. [Online].
- [23] ONF. Wireless Transport SDN Proof of Concept 2 Detailed Report. https://www.opennetworking.org/images/stories/downloads/sdn-resources/technical-reports/Wireless_Transport_SDN_PoC_White_Paper.pdf, Jun 2016. [Online].
- [24] ONF. Third Wireless Transport SDN Proof of Concept White Paper. <https://www.opennetworking.org/images/stories/downloads/sdn-resources/technical-reports/Third-Wireless-Transport-SDN-Proof-of-Concept-White-Paper.pdf>, Dec 2016. [Online].
- [25] Rodolfo Alvizu, Guido Maier, Navin Kukreja, Achille Pattavina, Roberto Morro, Alessandro Capello, and Carlo Cavazzoni. Comprehensive survey on T-SDN: Software-defined Networking for Transport Networks. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 2017.
- [26] ONF. OpenFlow-Enabled Cloud Backbone Networks Create Global Provider Data Centers. <https://www.opennetworking.org/images/stories/downloads/sdn-resources/solution-briefs/sb-cloud-backbone-networks.pdf>, Nov 2012. [Online].
- [27] ONF. SDN Security Considerations in the Data Center. <https://www.opennetworking.org/images/stories/downloads/sdn-resources/solution-briefs/sb-security-data-center.pdf>, Oct 2013. [Online].
- [28] Jiaqiang Liu, Yong Li, and Depeng Jin. SDN-based live VM migration across datacenters. In *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, volume 44, pages 583–584. ACM, 2014.
- [29] Raul Muñoz, Ricard Vilalta, Ramon Casellas, Ricardo Martinez, Thomas Szyrkowiec, Achim Autenrieth, Víctor López, and Diego López. Integrated SDN/NFV management and orchestration architecture for dynamic deployment of virtual SDN control instances for virtual tenant networks. *Journal of Optical Communications and Networking*, 7(11):B62–B70, 2015.
- [30] Google. Inter-Datacenter WAN with centralized TE using SDN and OpenFlow, White Paper. <https://www.opennetworking.org/images/stories/downloads/sdn-resources/customer-case-studies/csgooglestdn.pdf>, 2012. [Online].